

#063

سوال نمبر 06

فرزندہ لودھی افسانہ نگاری وچ اگھڑواں تھاں
رکھدی اے، وضاحت کریں۔

جوابمعارف

فرزندہ لودھی افسانہ نگاری وچ اک اگھڑواں مقام
رکھیاں نیں۔ ایہ 1937 وچ ہوشیار پور وچ جمیاں
اپنی جندری دا اک عمر عہ جی سی یونیورسٹی وچ لائبریریئن
دے طور تے گزاریا۔ اینہاں دے مشہور افسانیاں
وچ بیاردا بھئی، اڑسی، کیوں، رحمان دی موت شامل
اے۔ اینہاں تیں جے دے اربے دے ناں نال کتاب لکھی
اوپر لے وچ اوہناں نے ارج دے معاشرے دے اوئے کاری
ضرب لائی اے۔ اوہ اپنے افسانیاں وچ ٹھیکے نال
سوں والی زیادتی، جاگیرداراں دا اگھڑیا رویہ دس دیاں
نیں۔ اوہناں دی خدمات دے اعتراف وچ پنجابی فاؤنڈیشن
دوں اوہناں نوں ایوارڈ دتا گیا۔ اوہ مئی دے دیہاڑے
2015 وچ ایس جہاں نوں برکھال آگئیاں۔

فرزندہ لودھی معراں دا اگھڑواں مقام:

فرزندہ لودھی پنجابی وچ افسانہ نگاری اوئے اک
دکھری تھاں رکھیاں نیں۔ اوہناں تیں اپنے افسانیاں

درج اچھو دے زمانے دے رگن ٹنگ تے وڈی کاری ضرب
لائی اے۔ اونہیاں دے افسانے تسلسل تے روانی،
اختصار، زمانے دی عکاسی، زمانیاں دا حقوق واسطے
کم کردیاں نظر آؤندیاں نیں۔ آؤ اونہیاں دے افسانے
دیاں خوبیاں دا نقد کرینے۔

افسانے وچ اختصار دا اورتاؤ:

-1

ضرر خندہ لودھی پوراں اے افسانیاں وچ اختصار
دا اوتو کھاتے سنگھارنگ ورتیا اے۔ اوہ اوتھی کول
ہی گل کر دیاں نیں جنی کول اونہیاں دے کرداراں
کول ضرورت ہوندی اے۔ کوئی ملی گل نیں کر
دیاں۔ چنے دے اولے اونہیاں دے افسانے دا مجموعہ اے۔
جیس دا دیا چہ اونہیاں نیں خود لکھیا اے۔ اوہ دے
وچ آکھ دیاں نیں۔

افسانے دی تمہیر کوئی پانی واپیڑہ نیں اے۔
نہ اپہدے وچ کوئی ملی گل لبتی گئی اے۔ اونہیاں کول
گل اے جنی دے نال معاشرے تے اوہ گل کرداراں
اوتے بلاٹ پلکھا جاوے۔

تسلسل تے روانی:

-2

اونہیاں دے افسانیاں وچ اک ترتیب دا دکھرا انداز بہتہ
لکھا اے۔ اوہ ہر گل اک روانی نال کردیاں دے۔ اونہیاں
نے پانڈیاں، اوتھا، اک اخباری گل وچ ہر گل وڈے
دکھرے تے چنگے انداز نال لبتی اے۔ جیڑی ہر اک دی
سمجھ وچ حوی آجاندی تے۔ نالے اونہیاں دے کرداراں

دُعا مقصدی بوری جو جائزہ لے۔

معاشرتی حالات دی نکاس:

-3

”چلے دے اوہلے“ اوہیاں دے دس افسانیاں دا مجموعہ
 اے۔ جید لے وچ سیراں افسانہ ارج دے معاشرے
 دی اعلیت نوں سامنے لے آؤندا اے۔ افسانہ پاشیدان
 وچ اوہ چھپناں دے کردار دا ذکر کردیاں نیں۔ جیڑا اپنی
 خندری ضرورتاں بوریان کرن وچ گزار دیندا اے پر
 اوہ لے حالان میں جھگڑے ہونڈ لے۔ اں اخباری گل،
 اں چپ وچ جاگیراں تے زناہیاں دے مار لے گل
 کہتی گئی اے۔

شخصیہ طبقے نال پیر لے ورتاؤ دی ننڈیا:

-4

ضر خندہ لو دکھی بوری اہن افسانہ پاشیدان، بچھلی
 پیر کھائی، چلے دے اوہلے، اں اخباری گل،
 وچ شخصیہ طبقے نال ہون والے ظلم تے زیادتی دی
 مذمت کردیاں نیں۔ بچھلی پیر کھائی وچ معاشرے تے
 جاگیراں دے ظلم تے اہنی نوں دس دیاں نیں اں
 بوڑھا آدمی جیدی ساری حیاتی نالے تے اوہ لے
 پیسہ کے پیر صاند لے نگ جاندی لیکن او دکھی
 جڈ ڈھی کوئی چٹھا دن نیں آؤندا۔
 اں اخباری گل وچ اں ڈکیر ابا دیں جس دا ہنی
 متل دی کراوے تے کوئی ادب لے خلاف گل نیں کردا۔
 ۱۱/۱۱/۱۱ دے وچ اں جاون والی لڑیاں نوں سنادے دی

تے کوئی دنگو کے مزہ پیرا کر لیندے نیں۔
جائگہ داراں تے جوٹھے پیراں دی مذمت:

-5

فرخندہ لو دھئی اپنے افسانیاں وچ جائگہ داراں تے سرمایہ کار دیا
 اوتے وڈی تنقید کر دیاں نیں۔ جیناں لہرا اپنے تپو لے
 لوکاں دا جینا ڈاھڈا اوکھا بندا کھیا اے۔ وفا پندان
 وچ جمہ جیدوں وقت توں بعد آفس ایئر دا اے تے
 او دھا افسر اونہوں کیندا اے کہ لگدا اتنوں نوکری دی
 لوڑ نیں اے۔ اوپٹا وچ فینکری دا مالک دستگیر
 نوں بیئر تال دی وجہ توں او بندا اوتنا بند کر دیندا اے
 تے او دھئی ماں نالے او دھئی کا او والی جیراں اوہ مالکال
 دے کم کر کے اپنی ضرورتاں پیریاں کر دے نیں۔ تے دوجے
 پاسے سیو کوڑا لے وچ ارج فل دے جوٹھے پیراں دی
 نند یا لیتی گئی اے۔ جیڑے طرح طرح دے طریقے واسطوں
 نیں۔ پیرا او بندا کوئی وی اثر نیں ہوندا۔

زنانیاں دے حقوق دی پیر پیرنا:

-6

جند دے اوپلے دے

جھوٹے وچ شعیبہ طبقہ دی مذمت توں کوڑا کوڑا زنانیاں دے حقوق
 بار وڈی گل لیتی گئی اے۔ ارج فل دے جائگہ دار لوک
 شعیبہ طبقہ نوں کجودی منٹن حازدے۔ اونہیاں دیاں عنرتاں
 دی جوٹی درکیاں نیں۔ اک چپ سی دے وچ مالک دا
 بیئر اپنے خلیہ نم کرن والے دی لٹری نال جھوٹے بول کے تے
 اونہوں اپنے نال لے جاندا اے۔ بلکہ اپنی عنرت نوں او دے

دیکھو کہ جب مادہ پینڈی اے۔ "اے اخباری گل" وچ
 نگہاری دستبیاں میں کہ اوہ جیدوں اپنے آفس حاربیاں
 ہونڈیاں میں آدو منڈے اے اے لٹری دے پیچے آؤنڈے
 میں اوہ عدد واسطے بلاؤنڈی اے لیر اوس نیکر اوہ اپنی

عزیز توں بچو توں جائی اے۔

-7 پینڈ دی رہتل دی منظر کشی:

نگہاری اپنے

امنیانے درج پینڈ دی رہتل دے بارے وڈا سوہنا انداز
 حریتیا اے۔ اوہ پینڈ دے درج ہون والے وقتیاں
 نوں وڈے سوہنے انداز دس دیاہیں۔ پینڈ وچ زمینیاں
 دے اوتے قبضہ، چاچ، ماحے دی لٹری دا دیاہ، جو کھے لیراں
 دا وڈا ڈیرا لگا رہندا اے۔ "چنے وے اولے" وچ اوہ
 اک لیر دار احمد دے بارے لکھ لیر دیاں ہن۔ جید اوہیاہ صوبیاں
 خال ہوناں سی اوہ چاچے دی لٹری سی لیر جا جا وڈا حال
 سی تے روئیے اوس خال ویاہ لیر ہون دتا۔ سچو لوڑا اے
 دے وچ جو کھے لیراں دی نڈ من بیتی لٹی۔ جس دا کوکھے انداز
 رہیہ کہ

"وہ رب لوڑا اے تے سچو لوڑا اے"

-8 سیاسی تبدیلیاں ول اے نظر:

ضر خندہ لودھی پوری معاشرے دے وچ آؤن والیاں
 سیاسی تبدیلیاں اوتے وی جھلکار مار دیاں ہن۔ صوبے
 پائینڈان وچ کنڈ لٹری جیدوں پینڈا اے لے چنگا

اے امامی خلوت میں ایسی رہو گے۔ حدوں شکنگہ نامی خلوت

میں ریح ایسی ہو گے ۱۶۔

”اے اخباری صل“ ریح اوہ آگدیاں میں کہ حدوں

سوار میں توں نیشنل انٹرنیٹا اے باقی اتے مینوں

کا ہے تو نیشنل کیتا۔

9- تشبیہاں دے استعاریاں داورتاؤ:

مخزن خندہ نو دھل ہواں میں ریح افسانیاں توں وکھری

نقشاں تے رکھن واسطے اوہ ریح تشبیہاں تے استعاریاں

دا دوتاؤ وی کہتا سی۔ تاکہ پیر رکھن والے اونہوں

جنگلی طرح دماغ ورج بھٹالیں۔

گند کھرا ریح پلائی مار کے ہنگیا جو میں اڑ بل گھوڑا

سوار توں بھٹا کے ہنگد اے۔

اے ہور جگہ آگدیاں میں۔

دینی جھپتی ریح کھریاں میں جو میں جھانر ریح چون

کھر دے۔

10- چنے دے اوپے وچ کھردار نگاری داورتاؤ:

چنے دے اوپے دے مجموعے وچ دس افسانیاں ریح

کھردار نگاری نظر آؤندی اے۔ پیر افسانے وچ اے

دکھرا کھردار نظر آؤندا اے۔ جید لے نال اونہوں سمجھنا

وڈا آسمان ہو جا ندا اے۔ جیویں ”دھرمی بابا“

وچ شریف، جملہ بگیم کھنوں آکھاں وچ جو تے اوہ اداوند

سی۔ چنے دے اوپے اچھد دا کھردار سی۔

آخریلا سٹہ :

ضر خندہ لودھی لودھی سو راں دا اضمنا نہ نگاری
 وچ اُن اگھڑواں مقام سی۔ اونہاں نے اپنے اضمنا بنیاں
 دے مجموعہ چنے دے او بلے وچ معاشرے دے لہڑے کردیاں
 او تے کاری گل بیتی اے۔ اوہ جاگیرداراں، پیراں، زنا بنیاں
 دے بارے گل کردیاں بنیں تے خال اوہی نندیا کردیاں
 بنیں۔ چنے دے او بلے دے دیباچے وچ اوہ اگھدیاں
 بنیں۔

میں اوہ ہی گل لکھنی آں۔ جیڑی کسے سو رتوں وی
 سمجھو آ جاوے۔ ٹوٹی وڈی اوکھی تے ملی گل بنیں کردی
 ایس وجہ توں ای اونہاں اضمنا نہ نگاری دے وچ
 اُن دڈا مقام اگھدیاں سن

سوال نمبر 9:
پیٹھ تلخے سر ناویاں وچوں کسے دو اتے نوٹ لکھو

ناول نگاری

کافیاں

ناول نگاری:

ناول دا پھوکڑ

ناول دی بنیہ کہانی اے۔ انسانی

جیاتی وچ کہانی دا آغاز نوں ہی ناول دا آغاز سمجھیا جاندا

اے۔ لوک اپنی جنم بھومی، اپنے مال ہوئے واقعات

نووں کہانی دے واسطے نال دسدے ہن۔ ہر جہوں جہوں

نوا دور آیا تے کہانی اپنا اثر کھوں لگ بٹی کیوں جے

بڑی طس ہوندی سی۔ تے ہولی ہولی کہانی دی جگہ ناول

نے لئی۔ اے ناول دی صنف وچ آئیگی۔

ناول دی جنم بھومی اٹلی نوں سمجھیا جاندا اے۔ اٹلی

توں بعد برطانیہ تے فرانس وچ وی ایہہ مشہور ہوندی

گئی۔ مذھتوں ہی انگریزی تے فرانسسی وچ نثری ناول

لکھن لگ پئے۔ تے اوہناں دا وڈا موضوع مذہب دی

پرچار کرنا ہوندا سی۔ تے اس توں بعد واقعات دے

بارے لکھن لگ پئے۔ غلب مسڈنی داناں ناول دے بابناں

وچ لہاں جاندا اے۔ انیویں صدی تیکر انگریزی ادب وچ

کئی ناول لکھن لگ پئے۔ تے اے ناول یورپ دی

مستول ترین صنف بوری دنیا وچ مشہور ہو گئی۔

ناول دے لفظی معنی:

ناول اٹھالوی زبان دا لفظ اے۔ جیڑا ناول اتوں کدھیا گیا اے
جیڑے معنی نے گل بات یا بیان لبانی۔ جیڑے کردار عام
جیاتی دجوں لئے جان تے اوہیاں دے جینگے مندرے عملاں دے
بارے گل بات کیتی جاسکدی اے۔

اصطلاحی معنی:

انسانی جیاتی دی جیڑی لبانی پیرٹھن
سنن والیاں نوں حیران کر دے تو اوہ اٹھالوی محسوس ہوندا
ناول آکھواندی اے۔

بقول پروفیسر ولیرن

ناول اک غیر حقیقی تے فرضی قصہ ہوندا اے جیڑا کسے خاص پلاٹ
دے گرد ولیا ہوندا اے۔

بقول ای۔ ایم ناسٹر۔

اک خاص حجم تے مضمون رکھن والی لبانی ناول آکھواندی اے
ناول دے عناصر:

1 قصہ:

اصناف نے داگلوں ناول دی کسے نہ کسے قصہ یا لبانی اتے ہوندی۔
فرضی اینا کوں اے کہ اصناف نے اک پکھو دی لبانی ہوندی تے
ناول پوری لبانی نوں لیندے بنس۔

2 پلاٹ:

واقعات دی ترتیب پلاٹ آکھواندی اے۔ ناول دے وچ
لوای جیاتی نوں ایخ دسپا جاندا اے کہ اوہی ترتیب وی
قائم رہے تے نالے اوہی پنجس وی لہر قرار روے۔

3 کردار نگاری :-

ناول دی لبانی کرداروں اتے ہوندی اے۔ کہ داروڈ ر

ایم ہونڈے میں۔ کرداراں دی وجہ توں ای تے ناول دی
سمیہ آڈندی اے۔

4 مقالہ نگاری:

کرداراں دے نال نال مقالہ دی وڈی ضرورت ہونڈی اے۔
کرداراں دو جہ نال گل بات کردے ہیں تو ناول دی وڈی
سمیہ جاڈندی اے۔

5 تجسس دی وڈی اہمیت:

ناول دے وچ تجسس تے دلچسپی نوں بہتر ارکھنا وڈا
ایم ہونڈا اے۔ تالہ پڑھن تے سٹین والا ادب دے توں متاثر
ہو سکے۔

6 منظر نگاری دا بیان:

ناول وچ ادب دے منظر نوں لے کر منظر نگاری لکھیا جاندی اے
تے نال ایہو جہی منظر کشی کیتی جاندی اے کہ اوہ گلد اے
کہ ایہ اصل وچ منظر موجود نہیں تھلے پڑھن والا متاثر
ہو جاندی اے۔

7 زبان و بیان:

ناول وچ زبان و بیان دا وڈا اثر اے۔ زبان
جس سادہ ہو دے گی۔ پڑھن والا اوہنوں سمجھ سکے گا۔
تے نال ادب دے وچ دلچسپی دی لو لے دا۔

8 جذبات نگاری:

ناول وچ جذبات دا عنصر دی موجود ہونڈا اے۔ لکھن والا ایہ بیان
کردا اے جسوں ادب دے اپنے جذبات بیان دے بارے گل کیتی جا رہی
ہونڈی اے۔

9- ماحول:

ناول دی بُہانی کھلری ہونڈی الے تے اوہ لے وجہ انسان دی
 یواری جباتی دے بارے کُل بات لیتی گئی ہونڈی الے۔ تے بہترین
 ناول ادوہ ای ہونڈا ہے جیہڑا فطری ماحول دے مطابق ای جلاں
 لیتا گیا ہوے۔

فلسفہ حیات:

ناول دی بُہانی انسانی زندگی دی نریمان ہونڈی الے۔ تے اوہ ا
 مفقہ ای اصل وجہ فلسفہ حیات ہونڈا ہے۔ ایہو فلسفہ حیات ای ناول
 دی تخلیق دا مفقہ ہونڈا ہے۔

ناول دیاں قسماں
 فنی قسماں
 فکری قسماں

کافیاں:

تعریف:

بنجابی شاعری دی سرکڈ کھویں صنف کافی الے۔ جیہڑی
 اپنی مزاج پاروں تصوف واسطے سبوتاں جٹگی الے۔ ایہو لے
 لغوی معیاں بارے کوئی کُل واضح نہیں الے۔ ایہو لے
 بارے مختلف لوکاں دی رائے وے۔

کافی دا لفظ کفی توں لکھیا الے۔ کفی باللہ شہید ا
 لب دی کوہی کافی الے۔

قدر آفاقی موجب عربی لفظ کفہ توں کفی بنیا جیہڑا کڑے کافی
 بن گیا۔

کافی لفظ مبداء الغفور قریشی موجب قافیہ توں وکڑے بنیا الے

اصطلاحی معنی :

کافی اوس نظم نول اکھیاں جائدا لے جند لے وچ فلسفہ تصوف
یعنی اللہ دیاں گلاں دا ذکر ہو لدا اے۔

کافی دامن :

ہیت بکھوں ویکھیا جاد تے کافی سانوں کافی ڈھیر شتلاں وچ
لکھو جا ریا لے۔ غزل، مثنیٰ، مسدس، خمیس، کافی دیاں
مرغوں تے مصوف بہناں ہن۔

موضوع :

کافی وچ اللہ نال محبت، عاقبت دی فکر، ریاضت دی فکر
لے نثاتی دا تذکرہ تے گلاں دی تلقین دا درس ملدا اے۔

پنجابی شاعری وچ روایت تے نمونہ

کافی دے مانی شاہ حسین ہن۔ جیناں دیاں 163 ماہیاں
کھوج کرے ڈاکٹر موسیٰ سنگھ نے لکھیاں۔ رینیاں نو علاوہ
سجھل سرست، بابا بلھے شاہ، خواجہ غلام فرید، جمل فقیر بخاری،
تنویر بخاری، احمد راہی وغیرہ دے نال دا ذکر وے۔

نمونہ لئی شاہ حسین دی کافی اوتے وگلی پاؤ

فی سینو مینوں ڈھول ملے تاں جاچے

بے حسین بہاںس سوئے جس شہہ آپ سجاچے

کافی ساڈی کلا سلی شاہ حسین دی سو سہی صفا وے جینوں
شاہ حسین توں بعد بلھے شاہ تے خواجہ غلام فرید نے عمر وچ
نکھرا لیا۔

عبد القور قریشی کافی بارے آکھدے ہن

کافی عمر بنی ادب دا گھر ایسا ادب اے عمر بنی لغتان وچ لغات
کرن والی منظوم بندشوں کافی اکھیا گیا اے۔

کافی دی منتز بارے اُکھدے ہیں
 آخر الامر عہہ مار مار دہر ریا جاندا ہے۔
 مالے پوراں جگہ اُکھدے ہیں
 عام جہراں بچوں اہس لوں راگ راگنیاں وچ گایا جا سکدا ہے۔
مکدی گل:

کافی اک اجیبی نظم وے جسں توں تن چار چار معر عیاں وچ
 لکھیا جاندا ہے۔ اہس نظم دا آخر الامر عہہ مار مار دہر ریا جاندا
 ہے۔ اہس دا مذکورہ مسلمان صوفیاں دا مذکورہ ہے۔ کافی وچ
 تن چار چار معر عیلاں داں بند ہواں داں ہے۔

شاہ حسین دی کافی وکھیو
 رہا میرے حال دا محرم توں، اندرتوں باہر توں
 ردم ردم وچہ توں
 توں پس تاناں توں ہیں باناں سبجو کجھ میرا توں
 ہے حسین فقیر سائیں دا میں ناہیں سبجو توں